

УДК 378.14:61

С. В. Гордійчук

ЯКІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Удосконалення системи освіти завжди було й залишається актуальною проблемою, вирішення якої – умова нормального процесу відтворення суспільства, тому, що саме в світі закладаються соціальні, психологічні, загальнокультурні, а також професійні передумови його розвитку. Особливо важливим це питання стає під час змін суспільних відносин, що відбуваються тепер у багатьох країнах світу.

На сьогодні якість освіти знаходиться у центрі уваги в усьому світі. Це не означає, що вона є винаходом останнього десятиліття і ніхто не приділяв їй раніше уваги. Через цілий ряд причин турбота про якість освіти завжди була частиною академічної традиції, оскільки певний час домінуючою була думка про можливість нормального розвитку вищої освіти в умовах жорсткого адміністрування. На сьогодні забезпечення якості освіти пов'язують з автономією навчальних закладів та гарантією якості з їх боку [1].

Визначення якості вищої освіти ніколи не було легким питанням, а при порівнянні якості освіти на міжнародному рівні необхідно зазначити, що цілі освіти варіюють від переважно спеціальної підготовки в одній країні до широкої загальної освіти в іншій. Категорії споживачів і баланс владних повноважень серед них теж різний і це обумовлює різницю у загальноприйнятих визначеннях якості вищої освіти. Національні традиції встановлення методів оцінки якості не є однаковими. В одній країні показники продуктивності є сталими і використовуються регулярно, в іншій країні до них ставляться з великою підозрою. В одній країні експертна оцінка не може бути застосована через високий рівень корупції, а в іншій – це єдиний законний метод. В одних країнах використання стандартизованих національних тестувань здійснюється на всіх ступенях освіти і ці показники вважаються найбільш об'єктивними, в інших – ці методи, взагалі, тривалий час були заборонені [2; 3].

Згідно з Законом України «Про вищу освіту», принципами автономії медичних навчальних закладів та вимогами Болонського процесу до якості вищої медичної освіти, первинна відповідальність за забезпечення її якості покладена на кожний окремий навчальний заклад, а якість підготовки фахівця буде інтегральною і визначатиметься ефективністю концепції вищої медичної освіти та якістю забезпечення освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми на які спирається автор: Проблемам управління якістю освітньої діяльності в сучасних ринкових умовах присвячено роботи

В. Бондаря, І. Булах, Г. Дмитренко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Т. Лукіної, В. Маслова, В. Олійника, В. Пікельної, С. Сисоєвої, Т. Сорочан; підвищення якості освіти у ВНЗ В. Алфімов, Г. Артюх, Т. Боголюб, Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Крижко, В. Луговий, Є. Павлютенков, Є. Хриков, П. Ясінець та ін.; розвитку конкурентоспроможних закладів освіти в умовах ринку – Л. Даниленко, Є. Павлютенкова, М. Портера; забезпеченню якості медичної освіти І. Булах, О. Волосовця, Ю. Вороненко; моніторингу якості підготовки медичних сестер Т. Чернишенко, В. Шатило, М. Шегедин, Т. Сорокманта ін.

Основною метою даної статті є висвітлення науково обґрунтованих організаційно-педагогічних умов упровадження елементів внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності.

Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання таких завдань: висвітлення стану реалізації заходів медичного коледжу КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства» щодо внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та інформатизації навчального процесу.

Закон України «Про вищу освіту» щодо системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів [4]:

- забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;
- забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;
- забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі освіти;
- налагодження доступного і зрозумілого звітування;
- проведення періодичних перевірок діяльності системи забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями.

Якщо для забезпечення зовнішньої системи якості Законом передбачено створення Національного агентства з питань якості освіти, то система внутрішнього забезпечення якості має формуватись самим навчальним закладом та передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі, самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти.

Аналіз літературних джерел виявив, що на сьогодні Національних стандартів внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні досі не існує. У вищих навчальних закладах застосовуються різноманітні моделі моніторингу, аудиту та управління якістю, проте усталеної системи вони не формують.

Для забезпечення внутрішньої системи якості освітнього процесу у медичному коледжі КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства» був створений центр експертизи та моніторингу якості освітньої діяльності, до складу якого увійшли представники навчально-методичної, наукової, практичної та виховної структур. Основними завданнями діяльності центру є: розробка нормативно-методичного забезпечення системи контролю якості освіти; експертиза та моніторинг визначення показників та чинників забезпечення якості освіти; організація і проведення анкетування студентів і викладачів з питань якості освіти; розробка методик самодіагностики успішності студентів (за результатами тестування, атестації, виконання індивідуального плану, занять з тієї чи іншої дисципліни, самостійної роботи тощо). У рамках діяльності Центру було введено елементи внутрішньої системи контролю якості освіти [5]:

1) *Моніторинг якості формування контингенту студентів.* З метою виявлення кінцевого рівня знань студентів з дисциплін шкільного курсу на початку нового навчального року проводяться контрольні зрізи знань для студентів 1-го курсу з української мови та профільної дисципліни (біологія). Отримані показники переводяться у національну систему оцінювання, порівнюються з атестатом та сертифікатами ЗНО або свідоцтвом про неповну вищу освіту. Така система дає можливість здійснювати моніторинг за щорічним формуванням контингенту студентів та визначити «якість знань на вході».

2) *Моніторинг якості формування загальних компетентностей.* Даний елемент моніторингу досягається шляхом проведення ректорських контрольних робіт після кожного навчального семестру з дисциплін, що завершили цикл навчання та дає можливість визначити кінцевий рівень знань студентів. Така система дає можливість визначити «якість процесу».

3) *Моніторинг знань та формування компетентностей через вивчення фундаментальних і професійних дисциплін* (тест загальної навчальної компетентності). Даний елемент моніторингу досягається шляхом системної підготовки до проведення ліцензованого іспиту «Крок М» та «Крок Б». Така перевірка дозволяє моделювати умови проведення тестування, що, у свою чергу, надає змогу випускникам адаптуватися до регламенту та вимог проведення ліцензійного іспиту. Дана система моніторингу якості освітнього процесу дає можливість визначити «якість знань на виході».

У вересні 2015 року в рамках імплементації Закону України «Про вищу освіту» розроблено та затверджено Вченою радою інституту Положення про участь студентів у забезпеченні якості, згідно з яким навчальний заклад [6]:

- вважає студентів повноправними, компетентними та конструктивними партнерами в управлінні та забезпеченні якості вищої освіти, які можуть і повинні брати участь та впливати на організацію, зміст навчання та результати освітньої діяльності. У процесі навчання студент постає, по-перше, як споживач навчальних послуг та послуг сервісних служб Інституту; по-друге, як активний член інститутської спільноти, який разом з викладачами бере участь у навчально-виховній роботі; по-третє, як уособлення результату діяльності ВНЗ.

- створює відповідні умови для участі студентів у внутрішньому забезпеченні якості, зокрема процесах затвердження, перегляду та моніторингу освітніх програм, вдосконаленні критеріїв, правил і процедур оцінювання студентів, відбору викладачів та оцінки їхньої діяльності, наявних навчальних та інформаційних ресурсів тощо.

Важливе значення для управління якістю в інституті мають різні форми зворотного зв'язку. У навчальному закладі проводять такі опитування студентів:

1) Оцінка студентами рівня викладання

Наприкінці кожного семестру проводять опитування студентів щодо рівня викладання предметів. Мета анкети – отримати зворотний зв'язок, краще зорієнтуватися у потребах, можливостях студентів та врахувати їх пропозиції для підвищення якості викладання та управління навчальним процесом у цілому.

2) Оцінка студентами рівня сервісів

Наприкінці кожного навчального року проводять опитування студентів щодо їх задоволеності роботою сервісних відділів (кафедри (відділення), навчально-методичний відділ, відділ кадрів, бібліотека, відділ технічних засобів, науковий відділ, психолог інституту, соціальний педагог, їдальня, гуртожиток тощо).

3) Оцінка студентами вступної кампанії та системи адаптації до студентського життя

Протягом вересня проводять опитування студентів першого року навчання з метою отримання зворотного зв'язку з питань діяльності

приймальної комісії: оцінюють чіткість і зрозумілість правил прийому; своєчасність і прозорість оголошення результатів прийому; організацію прийому документів, підписання договорів; організацію поселення в гуртожитки; систему заходів ознайомлення з діяльністю сервісних відділів; аналізують мотиваційні чинники вибору навчального закладу та спеціальності з метою покращення стратегії вступної кампанії.

Важливою складовою внутрішньої системи забезпечення якості у навчальному закладі є застосування інформаційно-комунікативних технологій, оскільки саме від своєчасності й адекватності управлінських рішень залежить ефективність системи освіти в цілому [7]. З цією метою в коледжі:

- створено внутрішньоінститутську систему Інтранет, яка адаптована під потреби абітурієнтів, студентів, викладачів, адміністрації навчального закладу. Структурними компонентами даної системи є: персональний кабінет викладача, персональний кабінет студента, електронний репозитарій, навчальна діяльність, практична діяльність, методичний кабінет, нормативно-правова база ВНЗ, приймальна комісія, центр здоров'я. За допомогою системи «Інтранет» студент має персоніфікований доступ до детальних робочих планів з обраної спеціальності, структурно-логічних схем системи навчальних дисциплін цієї спеціальності (напряму); розкладу навчальних занять; робочих програм; вимог щодо участі студента у навчальному процесі за даною дисципліною та до компетентностей, які він має отримати при вивченні кожної дисципліни навчального плану відповідної спеціальності (напряму); форм оцінювання знань; програм навчальних та виробничих практик з даної спеціальності (напряму); навчально-методичних матеріалів з кожної дисципліни (презентацій лекцій, методичних вказівок до практичного, лабораторного заняття, самостійної підготовки); переліку рекомендованої літератури з дисципліни; переліку питань підсумкового модульного заняття; питань для проведення поточного та кінцевого рівня знань; переліку тематик магістерських робіт кожної випускової кафедри та вимог до її виконання, оформлення, оцінювання; інформації про стан власної траєкторії навчання в структурно-логічній схемі системи навчальних дисциплін зі своєї спеціальності; інформації про власний навчальний рейтинг з даної спеціальності (напряму), яка змінюється після кожного зданого модуля тощо;

- використовується інформаційна система «Деканат», яка з 2005 року запроваджена у медичному коледжі КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства». Вона дозволяє забезпечити структуру навчального процесу (навчальні плани, академічні групи, підгрупи, лекційні потоки); навчальне навантаження кафедр, визначати кількість посад науково-педагогічних працівників, інформація про викладачів коледжу, розклад занять, відомості про студентів (оцінки, відвідування, рух), що є інноваційним досвідом забезпечення процесу професійної підготовки спеціалістів у медичних коледжах України;

- застосовується електронний журнал обліку успішності, що введено у 2014/2015 навчальному році. Він дозволяє здійснювати

реєстрацію результатів поточної успішності та підсумкового контролю знань з автоматизованою конвертацією в шкалу ECTS, підрахунок суми балів за модуль та обчислення кінцевої оцінки за навчальну дисципліну. Впровадження автоматизованої системи обліку результатів успішності та відвідувань занять забезпечує оперативний моніторинг навчальної діяльності усіх учасників освітнього процесу;

- «Колоквіум» – дана програма автоматизує процес тестування студентів та здійснює їх підготовку до підсумкового модульного контролю та проведення ліцензованого інтегрованого іспиту «Крок М». Програма дозволяє: сформувати єдину бібліотеку тестів з можливістю її використання для різних дисциплін; використовувати значну кількість режимів (алгоритмів) тестування і оцінювання; здійснювати моніторинг процесу тестування в реальному часі; проводити статистичний аналіз результатів тестування з метою контролю знань студентів та оцінювання якості організації освітнього процесу; автоматично отримувати рейтингові списки за результатами тестування; ректорату контролювати ефективність роботи викладачів та якість знань студентів; накопичувати та аналізувати результати тестування студентів протягом всього періоду навчання; підвищувати ефективність тестів за допомогою спеціальних засобів аналізу результатів.

Висновки та перспективи подальших досліджень: Отже, одним із пріоритетних завдань навчального закладу є забезпечення якості вищої освіти, що здійснюється шляхом створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості освітньої діяльності, відповідно до рекомендацій та стандартів Європейського простору вищої освіти для забезпечення вимог і потреб суспільства та особистості. Така стратегія дозволить сформувати академічне середовище, в якому поліпшення якості освітнього процесу стане головною темою професійного розвитку та забезпечить необхідну публічність і прозорість.

Список використаної літератури

1. Булах І. Є. Система управління якістю медичної освіти в Україні : Монографія / І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко та ін. – Д., «АРТ-ПРЕС», 2003. – 212 с. **2. Линьова І. О.** Забезпечення якості вищої освіти – стратегічний пріоритет розвитку системи освіти України / І. О. Линьова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 40(2). – С.115–121. **3. Артемчук Л. М.** Моніторинг якості медичної освіти / Л. М. Артемчук, І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Центр тестування, 2005 – 143 с. **4. Закон України «Про вищу освіту»** // Закон від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/1556-18>. **5. Гордійчук С. В.** Забезпечення якості освітньої діяльності за участю студентів у вищому медичному навчальному закладі / С. В. Гордійчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2016. – Вип. 3(85). –

С. 37–43. **6. Гордійчук С. В.** Забезпечення якості освітньої діяльності як шлях реалізації Закону України «Про вищу освіту» / С. В. Гордійчук, В. Й. Шатило // Медична освіта. Науково-практичний журнал. – 2015. – №2. – С. 94–98. **7. Калініна Л. М.** Специфіка інформаційного управління закладами освіти / Л. М. Калініна // Освіта і управління, 2003. – Т.6. – №1. – С. 47–66.

Гордійчук С. В. Якість як пріоритетний напрям освітньої діяльності медичного навчального закладу

В статті проаналізовано нормативну базу щодо забезпечення якості освітньої діяльності у вищих навчальних закладах. Метою є висвітлення науково обґрунтованих організаційно-педагогічних умов упровадження елементів внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності. Завданням – аналіз стану реалізації заходів медичного коледжу КВНЗ «Житомирський інститут медсестринства» щодо внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та інформатизації навчального процесу.

Основними елементами внутрішньої системи забезпечення якості слід вважати: створення центру експертизи та моніторингу якості освітньої діяльності, моніторинг якості формування контингенту студентів, якість формування загальних та спеціальних компетентностей, забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників, діяльність педагогічних працівників та студентів, забезпечення якості освіти за участю студентів та інформатизація освітнього процесу. Важливе значення для управління якістю у ВНЗ мають різні форми зворотного зв'язку. У навчальному закладі проводять такі опитування студентів: оцінка студентами рівня викладання, оцінка студентами рівня сервісів, оцінка студентами вступної кампанії та системи адаптації до студентського життя та інше. Важливою складовою внутрішньої системи забезпечення якості у навчальному закладі є застосування інформаційно-комунікативних технологій, оскільки саме від своєчасності й адекватності управлінських рішень залежить ефективність системи освіти в цілому. З цією метою в коледжі створено внутрішню інститутську систему Інтранет, використовується інформаційна система «Деканат», застосовується електронний журнал обліку успішності, «Колоквіум» – дана програма автоматизує процес тестування студентів та інше.

Ключеві слова: освітня діяльність, якість, внутрішня система забезпечення якості, забезпечення якості за участю студентів, інформатизація освітнього процесу.

Гордійчук С. В. Качество как приоритетное направление образовательной деятельности медицинского учебного заведения

В статье проанализировано нормативную базу законодательства Украины по вопросу обеспечения качества образовательной деятельности в высших учебных заведениях. Обосновывается

необходимость введения в медицинских колледжах внутренней системы обеспечения качества. Приведены примеры ввода элементов такой системы и информатизации образовательного процесса в медицинском колледже КВНЗ «Житомирский институт медсестринства».

Ключевые слова: образовательная деятельность, качество, внутренняя система обеспечения качества, обеспечения качества при участии студентов, информатизация образовательного процесса.

Gordiichuk S. Quality as Priority Direction of Educational Activity of Medical Educational Institution

In this article regulatory base on ensuring the quality of education in universities is analyzed. The purpose is identification of evidence-based organizational and pedagogical conditions of implementation elements internal system of quality assurance of educational activities. The task- analysis of implementation of measures in medical college MHEI "Zhytomyr Nursing Institute " on internal system of quality assurance of educational activities and informatization of educational process.

Basic elements of internal system of quality assurance should be considered: creation of the center of examination and monitoring quality of educational activity, monitoring quality of formation the contingent of students, quality of formation the general and special competences, ensuring professional development of pedagogical workers, activity of teachers and students, quality of education with participation of students and informatization of educational process. Importance for quality management in higher education institutions have various forms of feedback. The educational institution conducts such surveys of students: assessment by students of level of teaching, assessment by students of level of services, assessment by students of an introductory campaign and system of adaptation to student's life and other. Important component of internal system of quality assurance in educational institution is application of information and communication technologies as system effectiveness of education in general depends on timeliness and adequacy of management decisions. For this purpose in college are created internally institute Intranet system, the information system "Deanery" is used, the online magazine of the accounting of progress, "Colloquium" is applied - this program automates process of testing of students, etc.

Key words: educational activities, quality, internal system of quality assurance, quality assurance with the assistance of students, informatization of educational process.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Прошкін В. В.